

ODMEVI NA DOGODKE

Tatjana Pregl Kobe

13. SLOVENSKI BIENALE ILUSTRACIJE

Trinajsti Slovenski bienale ilustracije (27. 3. – 19. 5. 2019), ki ga Cankarjev dom v sodelovanju z ilustratorsko sekcijo Zveze društev slovenskih likovnih umetnikov (ZDSLJU) prireja in razvija od leta 1993, je ilustraciji znova dal možnost, da se pokaže kot samostojna likovna zvrst. Bienalna prireditev ves čas ohranja ustvarjalno moč in razkriva odličnost slovenske ilustracije z najrazličnejšimi avtorskimi poetikami. Vsakokratna razstava pomeni dragocen prispevek k uveljavljanju ilustracije, ki je v svojem največjem segmentu ilustracij za otroke nepogrešljiva pri sooblikovanju likovnega gledanja ter razumevanja mladih in najmlajših.

Likovna manifestacija, ki že četrto stoletja združuje različne generacije ilustratorjev, je tokrat še posebej pomenljiva, saj je na njej generacijski razpon največji. Med razstavljalci sta predstavnici najstarejše generacije ilustratorjev – več kot devetdesetletna vrhunska ilustratorica Ančka Gošnik Godec se je bienala udeležila z izvirnimi ilustracijami (2015) za knjigo Anje Štefan *Iščem hišico* – in predstavnica najmlajše generacije, komaj dvajsetletna ilustratorica Hana Černivec, rojena tik pred iztekajočim se stoletjem, v katerem je slovenska knjižna ilustracija že dosegala zavidljivo visoko kvaliteto.

Tudi tokratni slovenski bienale ilustracije spremlja barvna dvojezična publikacija s predstavitvami vseh na razstavo uvrščenih avtorjev ter uvodnim besedilom dr. Nataše Smolič, avtorice znanstvenih in strokovnih člankov s področja sodobne vizualne umetnosti, o zgodovinskem pomenu ilustracij »Čudoviti svet ilustracij«, ki ga sklene z mislijo: »Otroške knjige so pomembne za razvoj okusa in domišljije, zato je ilustratorjeva naloga še posebej odgovorna, saj njegove podobe ostanejo v spominu za vse življenje«. **Kostjo Gatnika**, ki je prejel **nagrado Hinka Smrekarja za življenjsko delo**, je predstavil umetnostni zgodovinar Brane Kovič. V besedilu »Kostja Gatnik: Nagrajenec za življenjsko delo 2019« med drugim piše, da je z vsestransko in pestro umetniško produkcijo svojevrsten fenomen med našimi sodobnimi likovnimi ustvarjalci, saj se je z izjemno inventivnostjo in izvedbeno odličnostjo v zadnjih desetletjih izkazal v vseh zvrsteh tabelnega slikarstva, hkrati pa je z nič manjšim elanom ustvarjal na področjih ilustracije, stripa, grafičnega oblikovanja in fotografije. »Njegovo delo je bilo z marsikaterega vidika prelomno, saj je pogosto vpeljal in uveljavil drugačne poglede, ki so postali prepričljivi nosilci njegove prepoznavnosti.« Na začetku publikacije so posebej predstavljena imena vseh nagrajencev Slovenskega bienala ilustracije 1993–2016.

Za predstavitev na razstavi se je potegovalo 129 ilustratorskih projektov, žirija pa je med temi izbrala 72 ilustratorjev, kar je največje število sodelujočih doslej. To so: Ana Baraga, Marta Bartolj, Kristina Bastelj, Julijana Božič, Suzi Bricelj, Anamarija Bukovec, Hana Černivec, Zvonko Čoh, Bojana Dimitrovski, Tina Dobrajc, Jure Engelsberger, Milan Erič, Bibi Erjavec, Ančka Gošnik Godec, Miha Hančič, Aleksander Jankovič Potočnik, Adriano Janežič, Hana Jesih, Maja Kastelic, Mateja Kavčič, Semira Kentrić, Manica Klenovšek Musil, Matej Kocjan – Koco, Anka Kočevar, Tanja Komadina, Špela Košir, Jernej Kovač Myint, Maša Kozjek, David Krančan, Polona Kunaver Ličen, Vladimir Leben, David Ličen, Polona Lovšin, Maja Lubi, Mirko Malle, Matija Medved, Zarja Menart, Teja Milavec, Ivan Mitrevski, Eva Mlinar, Dušan Muc, Marija Nabernik, Irena Ocepek, Silvan Omerzu, Andreja Peklar, Maja Poljanc, Lila Prap, Arjan Pregl, Marija Prelog, Tereza Prepadnik, Petra Preželj, Maša P. Žmitek, Ana Razpotnik Donati, Anja Rupar, Liana Saje Wang, Luka Seme, Daša Simčič, Iztok Sitar, Alenka Sottler, Alenka Spacal, Hana Stupica, Matej Stupica, Igor Šinkovec, Gregor Štrukelj, Maja Šubic, Tibor Tekavec, Gorazd Vahen, Žarko Vrezec, Huiqin Wang, Meta Wraber, Sanja Zamuda in Ana Zavadlav.

Žirijo za izbor del za razstavo in odločitev o nagradah so sestavljali: dr. Sarival Sosič (predsednik žirije), Monika Ivančič Fajfar, Radovan Jenko, Peter Škerl, Nina Pirnat Spahić (stalna organizacijska članica) in Tina Kralj (tajnica žirije). Poleg nagrade za življenjsko delo so za izvirne ilustracije soglasno podelili še nagrado, dve plaketi, dve priznanji, dve posebni pohvali žirije ter posebno pohvalo za izvirno izvedbo knjige. **Nagrado Hinka Smrekarja** je prejel **Milan Erič** za ilustracije v knjigi *Kaj je zeleno in leti po zraku: upodobitve ugank ljubljanskih osnovnošolcev*, ki jo je leta 2016 izdala ZDSLU. Njegova likovna govorica je prepoznavna, vizualno izrazita ter napolnjena z značilno kritičnostjo, ironijo, satiričnostjo, a prepletena z optimizmom, hudomušnostjo in veseljem. Temelji na nazorno uporabljeni in obravnavani risbi, izdelani v tehniki svinčnika, oglja, tuša in pastela. Umetnik gradi risbo na močno izraženi črti, kjer sosledje podob vedno znova ohranja občutenje navidezne preprostosti in logičnosti likovnega jezika. **Plaketo Hinka Smrekarja** je prejela **Hana Stupica** za ilustracije *Zgodba za vina Fedora (Tetoviranec, Snubec, Šepavec in Lovec)*, ki so nastale med letoma 2017 in 2018. Njene ilustracije so barvite in igrive, prepričljivo celovitost podob označuje natančno združevanje tonskih razmerij oziroma skladnosti z barvami vina, zelenih listov trt in posebno rjavih skorij teh razvejenih rastlin. Ilustratorica je v likovno pripoved umestila pravo mero duhovitosti, izpiljenosti likovne materije in dinamiko pripovedi. **Plaketo Hinka Smrekarja** je prejel tudi **David Krančan** za ilustracije naslovnice *Dnevnikovega Objektivna*, ki so nastale v letih 2017 in 2018. Njegove časopisne ilustracije v *Dnevniku* so že na naslovnica jasno ponazorile določeno tematiko in izbran problem, ki ga je obravnavalo ključno besedilo v časopisu. Aktualne družbene teme je avtor likovno inovativno, z nazornim sporočilom ter natančno likovno izvedbo tudi duhovito in hkrati angažirano izrisal. **Priznanje Hinka Smrekarja** je dobil **Jure Engelsberger** za ilustracije v knjigi *Prvotnost: poema o ljubezni* Ferija Lainščka, ki jo je leta 2018 izdala Mladinska knjiga. Izrazito slikarski in čutni so poudarki v figurah in drugih motivih v ilustracijah. Podobe so mehko izrisane in v akvarelu izslikane, tudi nežne, z dokaj minimalističnim likovnim pristopom, saj manj pomeni več. **Priznanje Hinka Smrekarja** je prejela še **Bojana Dimitrovski** za ilustracije v knjigi *Slovaške pravljice* (izbral in prevedel Andrej Pleterški), ki je v tisku za KUD Sodobnost. Umetnica je skozi perfekcijo izbranih barvnih skladij, natančno

definiranim prostorom ter svetlobnimi razmerji in številnimi detajli, narisanimi skrajno prepričljivo, ustvarila ilustracije, ki nas pritegnejo in prepričajo. **Posebno pohvalo žirije** je prejela **Anka Kočevar** za ilustracije za dokumentarni film *Tisoč ur bridkosti za eno uro veselja z animiranimi sekvencami (Pokopališče, Publika, Ulica in Ljudje nasproti)* v režiji Dušana Moravca. Avtorica se osredotoča na izrazito zgoščeno risbo in močno kadriranje. Ozračje je temačno in prepričljivo ponazori izbrano aktualno dogajanje. **Posebno pohvalo žirije** je prejela tudi Semira Kentrić za akvarelne ilustracije »*Kdo je, od kod prihaja, kam gre?*«, »*Bratje, vstopite.*«, *Berlin, brez prtljage* in *Obala, na katero so hoteli* avtorske knjige v nastajanju. Izbrane ilustracije so družbeno angažirane. Avtorica je izrazito osebno interpretirala določen dogodek, motiv ali vsebino, pri čemer je skozi izvirno domišljijo uspešno ironizirala pripoved. **Pohvalo žirije za izvirno izvedbo knjige** je prejela **Maja Poljanc** za ilustracije v knjigi *Encyclopedia Mythologica Slovenica* z besedili Vanese Vodovnik, ki so nastale kot avtorski projekt med letoma 2016 in 2018.

Bienale neodvisnih

V sklopu 13. Slovenskega bienala ilustracije je bil v dvorani razstavišča na ogled tudi digitalni pregled del avtorjev Allstars. Razstava Allstars je potujoči projekt Bienala neodvisnih, ki je osnovan kot mobilna pregledna razstava avtorjev bienala. Zbirka digitaliziranih vizualnih del Allstars predstavlja izbor Bienala slovenske neodvisne ilustracije avtorjev pretežno mlajše generacije, ki so med letoma 2007 in 2017 sodelovali na Bienalu neodvisnih ter ki ustvarjajo na presečiščih med umetnostjo, oblikovanjem in se v svojih delih dotikajo sodobne ilustracije. Razstava trenutno obsega 85 avtorjev, gostovala je v ZDA, na Finskem, v različnih galerijah in razstavnih prostorih po Sloveniji, v pripravi pa so še razstave v Srbiji in na Norveškem.

Sodelujoči neodvisni ilustratorji: Ajdin Bašić, Ana Baraga, Anka Kočevar, Aphra Tesla, Biba Košmerl, Blaž Porenta, Branislav Milošević, Bratislav Milenković, David Krančan, Davor Gromilović, Dušan Moldovan, Edvin Dobrilović, Elena Fajt, Ema Ema Ema, Eva Lucija Kozak, Eva Mlinar, Gašper Kunšič, Goran Zmajčić-Ugruv Smek, Hannes Groeblacher, Irena Ocepek, Irena Orel, Ivana Bajec, Jan Pogorelec, Janez Vreček, Jure Engelsberger, Kaja Kisilak, Katarina Vladimirov – Young, Kitsch Nitsch, LEALUDVIK, Leon Zuodar, Luka Mancini, Luka Seme, Luka Umek, Martina Lajtner, Matej De Cecco, Matej Jarc, Matej Lavrenčič, Matija Medved, Meta Šolar, Miha Vrhunc, Milanka Fabjančič, Milica Golubović, Mina Arko, Mina Fina, Miroslav Erjavec, Mladen Stropnik in Nataša Skušek, Nana Homovec, NATAN, Nataša Seršen Popovič, Neja Tomšič, Nejaaka, Nejc Franetič – Deso, Nejc Korenič, Nenad Cizl, Nevena Aleksovski, Nika Rupnik, Nina Mršnik, Nina Urh, Nina Vrhovc, Patricija Čičmir, Renata Sifrar, Rok Kleva Ivančič, Rok Marinšek, Roman Ražman, Rone84, Sara Jassim, Saša Štucin, Simon Jugovic Fink, Simon Kocjančič, Špela Škulj, SretanBor, Stella Ivšek, Stipan Tadić, Suzi Bricelj, Tanja Semion, Tatiana Kocmur, Teja Ideja, Tibor Kranjc, UrhSobočan, Urška Štrukelj, Zoran Pungercar, Zvonko Čoh, Žiga Aljaž in Živa Moškorič.

Strokovna vodstva po razstavi

Novost tokratne bienalne prireditve so bila ob četrtkih vodstva po razstavi. Strokovnjaki, ki se ilustracije v svojih poklicih dotikajo bodisi kot umetniki bodisi kot umetnostni zgodovinarji, kritiki in kuratorji, so letošnji dvoletni pregled ilustracije predstavili s svojega zornega kota. Tako so predsednik žirije Sarival Sosič, umetnostni zgodovinar in pisatelj, Arjan Pregl, slikar in ilustrator, Tatjana Pregl Kobe, umetnostna zgodovinarica in likovna kritičarka, Peter Škerl, član žirije, ilustrator in grafični oblikovalec, ter Judita Krivec Dragan, umetnostna zgodovinarica in likovna kritičarka, svoj izbor razstavljenih del postavili v kulturno-družbeni kontekst in zagotovili širše, a hkrati bolj precizno dojemanje tega področja vizualne umetnosti.

Pomembno sporočilo razstavljenih ilustracij

Kaj (znova) sporoča letošnji 13. bienale slovenske ilustracije? Najprej: raznolikost. Knjižna ilustracija prevaja besedilo v likovni jezik, a tudi sama zase predstavlja vrhunsko umetnino. Ilustracija leposlovnih besedil prevaja zgodbo in čustveno sporočilo zgodbe v podobo. Nato opozarja na: poučnost. Znanstvena ali poljudnoznanstvena ilustracija lahko dosledno izslika in selekcionirano predstavi podobe, razgradi ali sestavi objekte in organizme, lahko prikaže pogled, ki fotografiji in očesu ni dosegljiv, ali pa podobam dodaja podatke, ki jih obravnava besedilo in če je tiskana v reliefni tehniki in ustrezno prirejena, jo lahko zaznajo tudi slepi in slabovidni. In dalje poudarja: inovativnost. Slikovna govorica soustvarja človekovo zavest in odločilno vpliva na duševni razvoj. Hkrati spremlja nove likovne rešitve, saj umetniki ves čas prenavljajo slikarske tehnike, uvajajo elemente filma, stripa, animiranega filma, elektronskih medijev in drugih sodobnih tehnologij. Najpomembneje pa je, da ilustracija ni (!) spregledano področje vizualne umetnosti, saj to dokazujejo vsa razstavljena dela. Kvaliteta razstavljenih podob je v osebni vizualni pripovedi, vidni skozi bogastvo domišljije, veščine, izvirnosti in načina upodabljanja vsakega posameznika. Ne nazadnje pa ima ilustracija tudi odgovorno vzgojno in izobraževalno vlogo, še posebej v času, ki na avtocesti informacij drvi mimo nas. Praznino morda vidimo mi, ki nismo odrasli ob nenehnih sintetičnih dražljajih, ki bi sevali v nas iz naprav, ki so postale del naših dlani. Praznine nove generacije ne vidijo. Zanje je to del sveta, kakršnega živijo in kakršnega poznajo. Letošnji 13. Slovenski bienale ilustracije znova opominja, kako pomembna je ta likovna zvrst za vzgojo mladih generacij.